

GVOZDENA BUBA

TODOR ČALOVSKI

KAVEZ

Dolazim do tebe ispunjen sobom
od tebe put nikuda ne vodi
oko tebe more što se povozdan proverava
vraćajući mi prsten neverstva
Predanom se steže obruč laži
i već je sve uništeno pred nežnom svilom
isprevrtanih slika i uvelih srdaca
u kojima se ništa ne približuje niti udaljava
Iza olovne reze munjama natovarena noć
izaziva dan koji ne zna svoju pesmu
mojom kapom što nad oblacima lebdí
iskrom šibice koja uspavana u drugoj šibici
pali sumnju u blagoslov reči,
narušava ravnotežu između životne crte u živi
i smrtno neizvesnosti što te u srce kljuje
Ali seleći se u dan racvetan u metalu
u belom dvorcu moje glave
ptica je preletela obruč vremena
i zvezdane bulke koje su postajale divlja svetlost
da bih te budan sanjao

RAZBOJ

Prekrštena u dva reda
jesen se nastanjuje u tvojoj predi
Napolju poslednji list treperi
od tvojih udara koji mi damarima šetaju
Tkalja svoje oči zaboravlja
u tamnoj šari vremena
u noćima punim izazova
moja sveća gubi istoriju
dok reč po reč izleće
iz tajnih gnezda zaborava
dok te jedna gvozdена buba
sklapa i rasklapa na ljubavnom vratilu
sa beskućnim čilimom istkanim u srcu
Odzvanja prsten na vretenu
Ne pevaj ptice tako rano
Ludilo samoće bliže
pali očaj crvenog cveta
prostrtog među razigranim žicama
Tu će i pesnik osefiti poraz
jer vidi da je već opevano to cveće
ta mašta duža od razuma
mašta koja bi ga donela na prag večnosti
Jednom ću se, ipak, hiljadu puta veći
roditi da legnem izlečen
pred tvojim izvezenim stopalima.

NEVIDLJIVA REKA

I koliko da dublje silazim u tebe
nikada neću pobediti tvoj ponor
reko moja
Nema neba koje te može zameniti
nema galeba koji će ti vratiti let
A sve je okamenjeni glasnik pred tvojim
nevidljivim izvorom
i mlečnim vodoskokom u tvom opasnom srcu
Kalemi te rana na rana
pred razurlanim vodama tajni se nemir rađa
i svako uzima ono što pred sobom vidi
Da li voda sanja pustinju ili pustinja vodu
koja će samo mene poznati, koja će imati samo
mene

Dolazi neupotrebljavana reč koja preslikava obale
i pića za maglu i mesec
što su ovuda prošli
Odjednom kao da se ceo svet produžava
u plovidbenim mapama mojih kapilara
i tvoja kap postaje svirepija
od celog mora čiji talasi odjednom
odslikavaju stopala crvotočne prolaznosti

Zaista, šta li naslućuje ptica na stožernom nebu?

NESREĆAN POREDAK STVARI

Da to nije bila
produžena ljubav među cvetovima
ili zemlja što se mora opevati pre nego što se poljubi,

pre nego što se legne u njenu hladnoću
pomešanu truležom i crnim vetrovima,
ti bi slobodno mogla da vidiš
da je apsolutno nemoguće da se —
faj okean potrošen u izučavanju,
gladno sunce pomračeno u toku dana,
nevidljiva varnica koju bespućima šaram,
odložena vernica koja zavija poput gladne
vučice,

polegla mahovina što iznutra razjeda, —
da se presele u tebe.

KO ĆE TE PRODUŽITI PESMO

Lako je ptici da leti
kada je pesnik ulovi u stihu
kada joj iskuje od sedefa nokte
jer će je neprestano hraniti čudom
njezina uvek mlada duša

Lako je vatri da se zapali
i da gori onamo gde je gase
kada je pesnik proveri u pesmi
kada joj načini nove uzde
i upravlja je prema svojoj volji

Lako je moru da se ogleda
iako ne zna na kojoj obali spava a na kojoj se budi

kada ga pesnik u očima ponese
kada ga zatvori u kvotok svoj
i dugo, dugo sa njim druguje

Lako je ruži da se otvara
pred vratima sutrašnje semenke
kada je pesnik poistoveti sa rečju
kada paralelno sa njegovim disanjem raste
u pesmi što će samo njegova biti

Ali šta da pesnik čini
ako ptica nadletí čuda
ako vatra nadmudri pesmu
ako more presahne u oku
ako ruža ne prepozna reč

Ko će te onda produžiti pesmo?

Preveo s makedonskog:
ALDO KLIMAN

NEPESMA JE PESMA

VOJSLAV DESPOTOV

(direktni, teorijski kolaž)

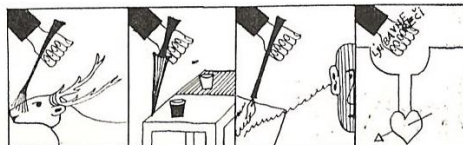
Bezbrojni broj životnosti nije potreban za
slike Slučajnih (najnamernijih). Životnosti.
U plavičastoj fazi životnosti pesnika najuzaludniji je široki simbol čišćenja simbola,
topla uzročnost nepesnikovanja. Šansu pesnikovog nepesnikovanja nema Dobro Biće Nepesnika. Ali, putem nepesnikovog sažaljenja
radosti gadosti kreće Nepesnik-Pesnik.

Prvom vremenu Nesebično Nepesnik zavređuje Pesništvo; najlepše ljubavne stihove — epiprimer.

Nacrtao jelenima oči i obrve,
spustio nož na sto gladi i sitosti,
pisao pesme do uvrede šaputanja ali
ljubavne reči vodio dole.

niže,
do Podzemne Strasti.

Šta je nepesnik da bi u bivstvu Nepesnika

mali crteži neprestano padali i ustajali, ranjeni praznom, debelom hartijom?

ili
pomešani listovi dugih, nečitljivih pesama? Savest pesme prelazi stidljivo iznad Svesti O Pesmi, množina samoiskustveno biva Udvajanje Slučajnih životnosti. Mešanje onih prošlih jelena i noža je šala. Oči ili crtanje dobijaju razliku Svesti O Pesmi i Savesti nepesnika-Nepesnika. Šta je Napor da bi se rad među slučajnostima uspostavio za dva-deset minuta Mišljenja?

JELENI	ČEKIČICA			RUKA RUKA RU KA RUKA RU KA RUKA RU KA RUKA RU KA RUKA RU
		NOŽ	ČASE	
OLOVK A				LJUBAVNE REČI

(Velika skica tvrdi da nepesnik-Nepesnik, na putu za čistog Nepesnika, meša značenje crteža u prostoj (čak i pesničkoj) formi i crteža. Tu je i buduće pesnikovanje-nepesnikovanje, (prazni kvadrati, osim toga, označavaju i mogućnost mešanja drugih nepesama-Nepesama sa ovim primerom.

U drugom vremenu, uz malo vraćanje na sebi drskog nepesnika, nepesnik-Nepesnik sluša umilne glasove projekcija prijatelja i (hoće da mu sve bude jasno, prilično i objašnjivo do obmanuća prijatelja). Kakvi jeleni? Nož? Pesma do uvrede? Ljubavne reči? Mefistofelesi očevidnog i skladnog u Očima Govora!

Osposobio je rečenicu: (Veliko pitanje ruši Započetu Kuću Slučajnih životnosti i Kvartir Radove Na Pripremi Kuće Životnog Nepesnikovanja):

Ah, šta je (sve) moj Herb radio?

Ne mogu da ga pomirim sa udvajanjem, video sam da je, misleći, pobegao — on mrzi da se vraća — IDEM TAMO!

Treće je vreme ispunjeno Nepesnikovanjem. Ko misli na četvrto vreme, sledeću fazu, ako ne Nepesnik? (Joj, stihovi, mesto svoje drage!) Ko se ne bi prevario Mišlju, Gledajući u oči Srećnog Zadovoljstva Slučajnosti?

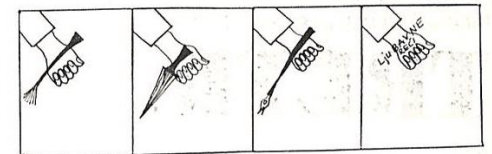
Nepesma — Pesma Četvrtog Vremena:

Crtnje podmuklo, rumen nedostatka, predeo za glad — ne brini.

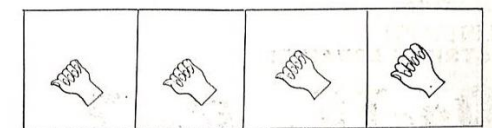
Pesme se množe deljenjem pesnika, o ti i mi, šta manje znači?

ili

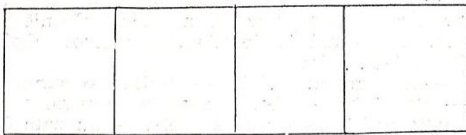
razvija se pravilno. Kosa analiza Nepesnikovanja-Pesnikovanja razvija se i u pesniku.

i
hitro nebo vreme!

Međuvreme, neočekivani završetak. Nepesnikovanje je sumnjivo ali divno povratno. Do slučajnih Životnosti su samo analitičke greške. Šta Pesnik čini sa dugim, debelim hartijama, ne zna Nepesnik. Životno vraćeno ili Slučajno završeno, Kućno primirje, bez većih crteža, izgleda uvek ili samo ovako:

Crtne oči, rumen daljen. Hero!
Međugladi rado vide se u rečenicima,
poslepesme stolne kažu se u dvidnicima,
si *volava*, come stano u preprvoj fazi?

gratinirani mozak pupilije f.

KARPO GODINA AČIMOVIĆ

SADRŽAJ FILMA

luljanje više puta

u daljini pojavljuju se muškarci
sva petorica ozbiljno ispred kamere

1. natpis: KOCBEK MATJAŽ

kocbek više puta

2. natpis: JESIH MILAN

jesih više puta

3. natpis: SVETINA IVO

svetina više puta

4. natpis: KRALJ TOMAŽ

tomaž više puta

5. natpis: OBLAK BARD IUCUNDUS

bard više puta

6. natpis: NEOPLANTA FILM

reklama za cigare

grupa puši više puta

7. natpis: DIKTATURA

kocbek više puta nemo

8. natpis: VERUJTE

hor više puta

grupa ozbiljno

9. natpis: KARPO AČIMOVIĆ GODINA

jesih se smeška

10. natpis: SAMOUBISTVO

bard se više puta davi

11. natpis: GRATINIRANI

MOZAK PUPILIJE FERKEVERK

jesih se smeje

12. natpis: SLOBODAN MAŠIĆ

reklama za sapun

misa s mao sapunom

13. natpis: DUŠAN JOVANOVIĆ

kralj svira gitaru više puta

14. natpis: SMRT

leže u vodi

prazna ljuljaška nemo

jesih se smeje

15. natpis: GRATINIERTES HIRN

VON PUPILIA FERKEVERK

kocbek u krupnom planu

16. natpis: CERVELLE GRATINEE

DE PUPILIA FERKEVERK

svetina u krupnom planu

17. natpis: BROWNED BRAINS OF

PUPILIA FERKEVERK

bard u krupnom planu

18. natpis: CERVELLA GRATINATA

DI PUPILIA FERKEVERK

jesih u krupnom planu

19. natpis: SRĐAN ILIĆ SLOBODAN

MILETIĆ NIKOLA NEŠKOVIĆ

reklama za probleme

svi leže i čitaju probleme

revija problemi

manca se šeta gola

20. natpis: LJUBAV

trče goli muškarci

manca i kralj se ljube

coca cola

21. natpis: BOŽE OPLODITE

molitve dva puta

22. natpis: 4 43

grupa se smeška

23. natpis: MANCA ČERMELJ

mancino lice

24. natpis: GRATINIRANI MOŽGANI

PUPILJE FERKEVERK

muškarci igraju s svećem

25. natpis: GUTAJTE LSD

manca jede LSD dva puta

26. natpis: GUTAJTE LSD

122 kvadrata muzike i

65 kvadrata blanka

(svrha ovog filma je

pospešiti sklonost ka

konzumaciji najvećih vrednosti

civilizacije dvadesetog veka

istovremeno ima cilj da

otvori nova tržišta, kako

unutrašnja tako i spoljna,

za visokokvalitetnu produkciju

potrošnih predmeta naših radnih

socijalističkih preduzeća.

jovanović karmo mašić co 70)

BELI LJUDI

(Prvi film Naška Križnara
na 35 mm traci)

Scenario: Milenko Matanović, David Nez,
Naško Križnar.

„Film sam zaboravio staviti u kameru”,
kaže glava Belog čoveka (Naška). Na bradi
pasu beli miševi. Beli ljudi silaze lestvama
u beloj prostoriji, kreću se u uglu bele pro-
storije, zbijaju bela tela, kriju belu ovcu na
kojoj se skrivaju beli miševi. Beli ljudi u
beloj prostoriji

u beloj tkanini

u belom metalu

u beloj koži u belom brašnu

u beloj vatri

na moru beli ljudi prave bez po muke

bele talase (sa sapunicom)

na belom snegu beli ljudi vrte

crni dim (s ugljem)

sakriju nam se

i pojave u sledećem kadru

na kozolcu za tren

dok za njim ne ostane

samo slovenački predeo

Gledalac filma

Gledalac filma *Beli ljudi* može da vidi samo to što vidi. Ali povodom belih stvari koje su ovde slučajno (formalno) može da misli i nešto drugo. No ne nešto što je uobičajeno (tradicionalno), sređeno i povezano u priču.

Asocijacije (ako ih ima) su fragmentarne. Ali gledalac, uprkos toj fragmentarnoj strukturi, može da se upita šta filmično povezuje bela tela u predstavi *Beli ljudi*. Pri tom saznaje da film nije asocijativno uređen, da mu ne nudi asocijativni svet.

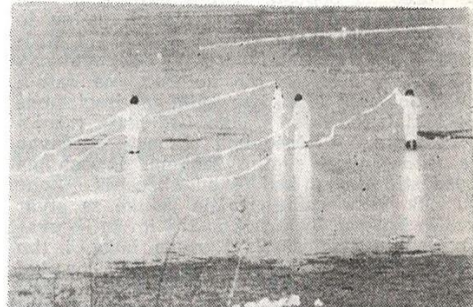
Preostaje mu samo to da se iza slike ne krije svet asocijacija i pred njim je prisutna predstava samo takva kakva jeste.

Nastojanje filma očigledno nije svet asocijacija.

Predstava se odvija pred nama, ovde i sada. Gledalac učestvuje u predstavi tradicionalno, gleda.

Pred njim se odvija predstava hepeninga, odnosno dvojni hepening, filmovani hepening.

Ali on nije takav kakav je bio sam po sebi (to je očigledno), nego je ureden. Autor filma nam ne nudi hepening (ili više hepeninga) kao da mi učestvujemo u njemu. Autor stoji izvan filma (hepeninga) i gleda na njega iz svih mogućih položaja. Izbor položaja je formalan (likovan). I spoj je formalan, izabran po osećanju. Spoj (montaža) nije programisan (izrađen po postupku — programu), nego izrađen po osećanju, što je posledica po osećanju izrađenih sekvenci. Belo ne sjedinjuje (sjedinjuje prividno). Bela soba, bela voda, sneg, izabrani su neprogramski, pragmatiski. Gledalac može samo da naslućuje netradicionalna nastojanja u (našem) filmskom prostoru.

Film donosi nove, interesantne dileme koje otvaraju nove mogućnosti i dimenzije, koje otvaraju perspektive na ovom području.

(Preveo sa slovenačkog:
Dejan POZANOVIC)